

CLÀUSULES D'HERÈNCIA I DE DISPOSICIONS FUNERÀRIES DE BEATRIU SANÇ FERRIOL. 1518

TRANSCRIPCIÓ I NOTES

MARIANO GONZÁLEZ BALDOVÍ. 2024

Doc. 15180225-15631123

1518, 25 de febrer. Xàtiva

AHCX. Caixa 108/297

Còpia certificada pel notari Joan Agustí Monfort, el 23 de novembre de 1563, de la clàusula d'herència del testament de Beatriu Sanç Ferriol, beata, rebut per Jeroni Monfort el 25 de novembre de 1518, per la qual nomenava hereus seus universals a Joan i Joana Sanç, nebots seus, fills del seu germà Francesc Sanç i de Viciada Sanç, amb condicions de substitució d'un a l'altre i, cas de faltar els dos, al també germà Jaume.

La clàusula del testament de la noble dona Beatriu Sans, beata.

Tots los altres béns e drets meus e coses mies, a mi pertanyents e pertànyer podens e devens, ara o en lo esdevenidor per qualsevol causa, títol, manera o rahó, do e lex a don Johan Sanç e a la dita dona Johana Sanç, donzella, germans, fills legítims e naturals dels dits don Francesch Sanç, germà meu, e dona Visiada Sans, quòndam, primera muller sua, e nebots meus molt amats, per eguals parts entre aquells fahedores.

E aquells dits don Johan Sans e dona Johana Sans, germans, nebots meus, hereus meus propis, universals e encara generals, fas e instituesch per dret de institució de tots los dits béns, drets y herència meus, sots tal, emperò, vincle e condició que, si lo dit don Johan Sans, hereu meu, morrà quant que quant sens fills legítims e naturals e de legítim matrimoni procreats e nats, lo que a Déu no plàcia, la sua part de la dita herència sia e torne a don Jaume Sans, nebot meu, fill illegítim e natural del dit don Francesch Sans, germà meu e de la dita dona Viciada, quòndam, primera muller sua, si aquell no serà o volrà ésser ecclesiàstich e de sglésia.¹

E si serà ecclesiàstich e de església, en tal cas, la dita part de herència del dit don Johan Sans, torne y sia de la dita dona Àngela Sanç,² altra hereua mia, si ja aquella casada no serà e en matrimoni col·locada. En lo qual cas, essent aquella casada e en matrimoni col·locada, la dita part o mitat de herència sia del dit don Jaume Sanç, essent de església o no essent de església. E si cas serà, lo que a Déu no plàcia, que la dita dona Johana Sans, neboda e hereua mia morrà quant que quant sens fills illegítims e naturals e de illegítim matrimoni procreats e nats, en tal cas vull e man que la dita part o mitat de herència mia a aquella leixada, sia e torne al dit don Johan Sans, nebot e hereu meu. E si cas serà que los dits don Johan Sans e dona Johana Sans, nebots e hereus meus morran quant que quant los dos sens fills legítims y naturals e de legítim matrimoni procreats, lo que a Déu no plàcia, en tal cas tots los dits béns e herència meus sien e tornen al dit don Jaume Sans,

¹ Francesc Sanç Ferriol, germà de la testadora, es va casar en dos ocasions. La primera amb Viciada Sanç Tallada, amb la que va tindre quatre fills: Jaume, senyor de Corberà; Joana, Joan, mort en 1562, i Beatriu. El segon casament el va celebrar amb Leonor Sanç de la Llosa, amb la qual va tenir quatre fills més: Antoni Sanç de Sorió, que seria senyor de Sorió, Margarita, Caterina i Pedro.

² Només tenim registrada una Àngela de dit llinatge: Àngela Sanç d'Alboi Despuig, que es va casar en 1541 amb Jeroni Sanç de la Llosa Pujades.

nebot meu, en lo qual cas substituïsch aquell hereu meu propi, universal e general a fer dels dits béns e herència meus a totes ses planes e llibres voluntats. Aquest és, etc."

Lo present trellat de clàusula de herència del últim testament de la noble dona Betriu Sans, donzella e beata, rebut per lo discret en Gierònim Monfort, notari, a vint-y-cinch dies del mes de febrer del any de la Nativitat de Nostre Senyor Déu, mil cinch-cents e díhut e publicat en après mort de la dita testadriu per lo discret en Pere Murta, notari, com a regent los libres e prothocols de art de notaria del dit Hierònim Monfort, notari, a vint y sis del mes de octubre del any de la Nativitat de Nostre Senyor Déu MD vint-y-tres. Essent tret per mi, Joan Agostí Monfort, per auctoritats real e de València, de la ciutat de Xàtiva habitador, com ha regent los libres e prothocols de art de notaria del dit en Hierònim Monfort, quòndam, notari, jatsia de mà de altri scrit.

E perquè a dit trellat en tot lo loch fe y sia atribuhida e donada, me sotascrich, huý, comptats vint-y-tres del mes de nohembre, any de la Nativitat de Nostre Senyor Déu mil cinch-cents sexanta-tres, e posse mon acostumat de art de notaria *prout* este signe.

Doc. 15180225-15710611

1518, 25 de febrer. Xàtiva

AHCX. Caixa 107/170

Trasllat, fet el 6 de novembre de 1571 pel notari Agustí Monfort, d'una clàusula del testament de Beatriu Sanç Ferriol, rebut el vint-i-cinc de febrer de 1518 pel notari Jeroni Monfort, per la qual ordenava ser sepultada en el vas dels Sanç de la Seu de Xàtiva, deixant com a marmessor al seu germà Francisco Sanç Ferriol. Disposava el cerimonial de la seua sepultura així com les misses que havien de celebrar per la seua ànima, la dels seus pares, Miquel Sanç i Joana Ferriol i la seues germanes Francina i Joana. Finalment, tractava de certa obligació del seu cunyat, Joan Olzina, vidu de Joana Sanç.

Clàusula del últim testament de la noble dona Beatriu Sanç, tia paternal mia³

E prenh-me de mos béns per ànima mia e de tots mos parents fels deffunts, distribuïdors, dos mília sous de moneda reals de València, dels qual vull e man ésser feta la mia sepultura, aniversaris e capdany en la forma dessús escrita, misses e altres charitats e offertes, bé e honradament, segons ma condició, a coneguda dels dits meus marmessors, com yo de aquell molt confie.

Ítem, elegesch sepultura al meu cos fahedora, quan de aquest món me convindrà eixir, en la església col·legiada de Sancta Maria de la dita ciutat de Xàtiva, en la capella apellada dels Sansos, en la fossa o vas on jaen los cosos dels dits don Miquel Sans e dona Joana, sa muller, pare e mare meus, e altres parents meus. E allí vull e man ésser soterrat lo meu cors, ab lo hàbit del gloriós pare confessor Sanct Domingo,⁴ en lo qual tinch molta devoció; lo qual pregue al reverent prior del monestir de Sanct Domingo lo'm vulla donar e liurar, per lo qual sia pagada de mos béns la charitat acostumada. Açò, emperò, declarat que, si en algun temps lo dit don Francesch Sanç, germà e marmessor meu, e als hereus

³ Aquest document està separat d'algun expedient més complet, d'un nebot de la testadora, fill del seu germà Francesc, segons diu al títol, però en la clàusula no es nomena. No obstant, deu referir-se a don Antoni Sanç de Sorió Sanç de la Llosa, perquè era el primogènit del germà de la testadora. Antoni, fundador del convent del Carme, és un personatge prou documentat en el *Diplomatari inèdit de Xàtiva, 1306-1944*.

⁴ Com es veu, en cap document ni època van traduir el nom, com tampoc ho hem vist en altres noms d'origen castellà: Diego, Rodrigo. El costum actual d'escriure Convent de Sant Domènec, com si estigueren recuperant una denominació històrica valenciana és una hipercorrecció sense cap suport.

meus desús scrits serà ben vist, e voldran mudar la ossa dels dits pare e mare meus, e la mia, en altra capella o vas de la dita ecclèsia, ho puxen fer.⁵

E confesse com so confraria de les lloables confraries de la Sanctíssima Trinitat e de la gloriosa Verge Maria, ab les quals dites confraries, e encara ab les lloables confraries de la Sanctíssima Vera Creu e del gloriós príncep Sanct Miquel Arcàngel de la dita e present ciutat, vull e man lo meu cors ésser soterrat en així que·m sia feta sepultura general, segons és acostumat ab les dites quatre confraries; pregant als venerables priors e maiors de aquells que·m acullguen en totes les oracions, gràcies e beneficis de aquelles. Volent e manant que dels dits dos mília sous, desús per ànima mia presos, sia pagat per los dits meus marmessors tot ço e quant acostuma pagar cascun confrare ab son òbit, e degut los serà.

Ítem vull e man que, de continent après sia morta, lo meu cors sia portat a la dita sglésia de Sancta Maria, e que no sia soterrat sinó a ora de missa, e ab missa cantada. E més, vull e man que, per ànima mia e de mon pare e mare e de tots fels deffuncts parents meus, me sien dites e celebrades mil misses de rèquiem, entre les quals me sien dites e celebrades les trenta-tres misses apellades de Sanct Amador, en la manera e ab la oferta que s'acostumen dir e celebrar. En així, emperò que, lo dia que·s soterrarà lo meu cors, me sien fetes dir e celebrar tantes misses com dir e celebrar se poran. Les quals dites mil misses vull e man sien dites e celebrades per aquells preveres, frares o capellans, e en aquelles sglésies e monestirs que als dits meus marmessors plaurà e volran elegir. E si car serà que los reverents canonges e capítol e clero de la dita sglésia faran contradicció, e no volran que los dits frares e capellans, encara que no sien beneficiats, diguen les dites misses o part de aquelles en la dita sglésia que, en tal cars, los dits meus marmessors puxen fer dir e celebrar les dites misses en les sglésies e monestirs que a aquells els plaurà e volran, així dins la dita ciutat de Xàtiva com fora de aquella, puix ab tot efecte sien fetes dir e celebrar les dites mil misses, la charitat de les quals sia pagada dels dits dos mília sous dessús per ànima mia presos.

Ítem vull e man que dels dits dos mília sous sien donats e pagats per charitat a cascú dels bacins que porten per a acaptar en la dita ciutat de Xàtiva e sglésia de aquella, per a diverses sglésies de sants e monestirs e hermites de la dita ciutat, tres sous. E fetes e complides les dites coses e cascuna de aquelles, si alguna quantitat sobrarà dels dits dos mília sous per ànima presos, tot allò, tant com sia o serà, vull e man que, per los dits meus marmessors sia distribuït en misses, charitats e almoynes, a coneguda dels dits meus marmessors. E si res hi mancarà, que dels altres béns meus lo sia fet compliment.

Ítem vull e man que de mos béns sien donats e pagats sis-cents sous de la dita moneda als dits reverents canonges e capítol de la dita sglésia per a obs de dir e celebrar cascun any perpetualment hun aniversari per ànima mia e de tots mos parents fels deffuncts, lo qual vull que sia dit e celebrat lo endemà del gloriós Sant Miquel Arcàngel; ço és: que els matines de morts sien dites après les segones vespres de la dita festa, e la missa e absolucions lo endemà de la dita festa.

⁵ Beatriu Sanç Ferriol, la testadora, era filla de Miquel Sanç Martí, germà del mestre de Montesa, i de Joana Ferriol. Tenia tres germans: Francina, Joana i Francesc. La disposició per la qual facultava el germà, cas que així ho considerara, de mudar de sepultura els cossos dels pares i de la testadora, suggereix l'existència d'una previsió de fundar una altra capella separada.

En après, conciderat que de la herència o béns de la noble dona Joana Sans, quòndam, germana mia, muller que fonch del magnífich Johan Olzina,⁶ cavaller, de Santyago de la Spasa, habitador de la dita ciutat, resten en poder de aquell tres mília sous, los quals fonch concordat entre los dit don Francesc Sanç, germà meu, e dona Francina Sanç, quòndam, germana mia, qui llavors vivia, e mi, dita dona Beatriu, que fossen destribuhits per ànima de la dita dona Joana Sanç, germana mia, e de mos pare e mare e altres parents meus, fels deffuncts. E per quant de present lo dit mossén Johan Olzina té e usufructua los dits tres mília sous, e no és tengut pagar e restituhir aquells, sino morint aquells e son sogre, mossén Pere Bosch, cavaller, e sa madastra del dit mossén, segons per certs actes entre nosaltres fets e fermats se pot veure. E per ço és concordat entre lo dit don Francesc Sanç, germà meu, e mi, dita don Beatriu Sans, perquè lo benifet de les Ànimes no reste que, cascún any fer dir e celebrar en la dita sglésia dos-centes e huyt misses que pujaria la renda dels dits tres mília sous, de les quals misses o charitat de aquelles ne pague yo cascún any sexanta-nou sous, quatre diners, e lo dit don Francesch Sanç ne paga la restant quantitat cascun any a compliment dels dits dos cent- huyt sous.

E com yo tinga molt desig per ma devoció que es fassa e celebre hun annual de misses en la dita sglésia de Sancta Maria per ànima mia e dels dits mos pare, mare e germanes e altres parents meus fels deffuncts; per ço, en presència e de voluntat del dit don Francesch Sans,⁷ germà meu, com la dita dona Francina Sans, germana mia, sia morta, vull e man que sien presos tans de mos béns que ab los dits tres mília sous que han de pagar e restituhir lo dit mossén Joan Olzina, basten a fer lo dit annual; lo qual vull que·s diga e celebre en la capella hon jaurà lo meu cors. E per ço que lo dit benifet de les Ànimes no cesse o reste per fer, vull e man que, per los hereus meus deiús scrits, sia pagada tanta quantitat de mos béns cascun any que baste ab les misses que ja·s celebren, a una missa cascun dia, celebradores les dites misses per aquells preveres, frares o capellans que als dits e dejús scrits hereus meus plaurà e elegiran. E açò vull e man que dure tant e tan llongament fins que los dits tres mília sous se puixen haver e cobrar del dit mossén Johan Olzina per a fer e complir lo dit annual. Lo qual annual fahedor vull e man que, si los dits reverents canonges e capítol de la dita sglésia volrran acollir als dits e deiús scrits hereus meus en la gràcia de la amortisació que tenen de la real magestat, es faça e celebre lo dit annual en la dita sglésia en la forma acostumada. E si cas serà que los dits canonges e capítol no·ls volrran acollir en la dita gràcia de la dita amortisació, que, en tal cas los dits hereus meus puixen fer lo dit annual en aquella sglésoa o monestir de la dita ciutat de Xàtiva que volrran e elegiran los dits meus hereus, e per aquells preveres, frares o capellans no beneficiats o beneficiats que a ells ben vist serà e volrran, deixant-ho a la coneguda e discreció dels dits hereus meus, puix ab tot effecte e compliment sia fet lo dit annual en la dita ciutat de Xàtiva.

Ítem, done e leix, etc.

⁶ A principis del segle XVI era secretari dels jurats Francesc Domingo Olzina, mort en Xàtiva en 1535. Els Olzina estan documentats en Xàtiva des de mitjans del segle XV, i semblen descendir tots del notari Jaume Olzina o Ausina, casat amb una Antist.

⁷ Antoni Sanç de Sorió Sanç de la Llosa va heretar d'un parent la titularitat de la senyoria de Sorió, i com no va tindre fills, per disposició seua testamentària, va convertir a son pare, el que ací s'esmenta, Francesc Sanç Ferriol, germà i marmessor de la testadora, com a referent perpetu hereditari. A la mort de cada senyor de Sorió li succeiria el parent més pròxim a dit Francesc, decisió que amb el pas de les generacions va constituir un laberint. Sorió i la resta de béns del vincle eren en la pràctica un fideïcomís, del que fruïa cada titular però no podia disposar d'ell per estar determinat des de l'origen. La informació pertinent es pot seguir en el seu testament publicat per Ventura Pascual i Beltran en *Setabenses Illustres*, així com en diversos documents inclosos en el nostre *Diplomatari*, <https://roderic.uv.es/items/00bcefd5-7604-45c8-8a49-e5247f0e20dd>. Entre ells, els Doc. 15611007, Doc. 15381204, Doc. 15390228, Doc. 15511111.

Lo present trellat de ítem o clàusula de legat de ànima, és stat tret del últim testament de la noble dona Betriu Sanç, donzella e beata, filla dels nobles don Miquel Sanç e dona Joana, cònjuges, quòndam, rebut per lo honorable e discret Geroni Monfort, a vin-y-cinch de febrer mil cinch-cents dèhuyt, e publicat après mort de dita testadriu per lo honorable e discret en Pere Murta, quòndam, notari, *tunch* regent los libres prothocols de art de notaria de dit Geroni Monfort, notari, a vint-y-set del mes de octubre del any mil cinch-cents vint-y-tres, per mi, Joan Agostí Monfort, notari públich, de la ciutat de Xàtiva habitador, regent los libres prothocols de notaria de dit Geroni Monfort,⁸ quòndam, notari.

E perquè a dit trellat en tot loch e part fe y sia atribuhida e donada, yo dit Joan Agostí Monfort, notari, ací me sota síndich, huý, comptats sis de nohembre any MD setanta-hu e posse hi mon acostumat de art de notaria signe.

⁸ En la certificació de la clàusula testamentària es nomenen tres notaris, els Monfort i Pere Murta, dinasties de notaris actius en Xàtiva durant segles.